

Авторска справка за приносния характер на публикациите, представени от гл. ас. д-р Драгомира Вълчева за участие в конкурса за доцент по професионално направление 2.1. Филология (теория и практика на превода – гръцки език), обявен в бр. 58 на ДВ от 26.07.2016 г.

1. Монография

Приносните елементи на монографията „*Любословие*“ на **Константин Фотинов: Просвещението в български превод (София, 2016, ISBN 978-619-188-088-1)** е възможно да се търсят в следните посоки.

1.1. По отношение на фактологията

- Уточнява се пълният инвентар на статиите, които първото българско списание *Любословие* заимства от своя гръцки образец *Хранилище за полезни знания (Αποθήκη των ωφελίμων γνώσεων)*. Над 120 от общо 157 текста се посочват за първи път. Към тях се добавят редица новоустановени паралели с друг важен източник на списанието – *Географията* на Адриано Балби в нейния френски и гръцки вариант.
- Дава се отговор на въпроса – непроучен в съществуващата гръцка литература – за източника на *Хранилище за полезни знания*. Установява се, че то черпи преводната си материя от двете най-многотиражни лондонски списания през 30-те години на XIX век: *Пени магазин* и *Сатърдей магазин*. Тази находка поставя в нова плоскост информацията за началата на българската журналистика.
- Въз основа на някои неоползотворени до момента първични и вторични гръцки и други извори се доподрежда и дооцветява фактологията около отделни тематични сегменти на изследването: мястото на превода в българската книжовна система през втората четвърт на XIX век; биографичното преминаване на Фотинов през гръцкия образователен модел; ролята на британските и американските протестантски мисионери за генезиса на гръцкия прототип на *Любословие* и пр.
- Допълва се с нови имена и без друго внушителният, изнесен от Н. Данова (1994) списък на антични автори, които присъстват в основния авторски наратив на Фотинов, посветен на българската история и

пронизващ почти цялото течение на *Любословие*, както и в полепналите по него спомагателни четива: Берос, Абиден, Александър Полихистор, Дион Хризостом, Йосиф Флавий, Дион Касий, Евсевий Кесарийски, Зосим, Петър Патриций, Помпей Трог, Флор, Флавий Вописк, Аполодор, Елий Аристид.

- Съществуващият до момента кратък обзор на езика на Фотинов се разширява, най-вече чрез подробното представяне на две от неговите финитни системи (местоименната и предложната), за да се потвърди, в съгласие с М. Димитрова (1982), неуместността на наложения му от традицията етикет на „черковнославянист“.

1.2. По отношение на метода на изследване

За първи път към българската преводна продукция от втората четвърт на XIX век се прилага дескриптивно-системната парадигма, така както е разработена от „Школата на манипулационистите“, и по-конкретно от Гидеон Тури. Методологичният модел на Тури е адаптиран за нуждите на преводния корпус в *Любословие* и допълнен с част от концептуалния апарат на друг ключов говорител на „културния обрат“ в преводознанието – Андре Льофевр. Липсващият в тези два подхода съпоставителен компонент е набавен чрез заимстване на някои преводни техники от класическия списъчен инвентар на канадците Вине и Дарбелне. В резултат на това изследването се разпростира в две крила, съответстващи на първите две стъпки от модела на Тури: една контекстуализираща първа част, съставена от четири глави, в които се очертава мястото на *Любословие* в системата на приемната българска култура заедно с действащите в нея влияния, фактори и ограничения, и една съпоставителна втора част, също от четири глави, в която се описват конкретните преводни стратегии на Фотинов. Помежду им е вмъкнат като вододел един лишен от аналитични амбиции *Екскурс*, представящ, под формата на свободна компилация от пътеписни книги от първата половина на XIX век, „контактната зона“ на Смирна – месторождението на *Любословие*, – видяна през погледа на цивилизования Запад. В заключение са направени обобщения за действащите през периода преводни норми – първоначални, предварителни и оперативни – според теоретичните постановки на Г. Тури.

2. Резюмета на представените статии

2.1.

8. Преводачът Константин Фотинов (в светлината на нови данни за гръцките източници на списание „Любословие“) – В: Електронно списание LiterNet, 29.05.2010, № 5 (126) <http://litenet.bg/publish23/dr_vylcheva/k-fotinov.htm>.

8а. Нови данни за гръцките източници на Константин-Фотиновото „Любословие“. – В: Societas classica. Култури и религии на Балканите, в Средиземноморието и Изтока V. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2011, 275-287 [вариант на публикация 8.].

12. „Заплесът“ на Теофраст в български превод: от Константин Фотинов до Богдан Богданов. – В: Studia Classica Serdicensia. Том III. Литература, култура, действителност. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, 35-47.

14. Дидактика и превод. Школският метод „психагогия“ и синонимните биними в българската преводна практика през ранния XIX век. – Чуждоезиково обучение, том 43, 1, 2016, 69-79.

15. За превода на един библейски пасаж в списание „Любословие“ на Константин Фотинов. – In: Studia Classica Serdicensia V. Monuments and Texts in Antiquity and Beyond. Essays for the Centenary of Georgi Mihailov (1915–1991). София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2016, 624-537.

17. Античността в първото българско списание „Любословие“ (с фокус върху амазонките и хайдут Рада). – Онгъл [под печат от април 2015].

18. Το Penny Magazine, η Αποθήκη των ωφελίμων γνώσεων και το Λιουμπосλόβιε: δανεισμός υλικού σε τρία περιοδικά του β' τετάρτου του 19ου αιώνα. – Στο: Πρακτικά του 3ου Συνεδρίου των Νεοελληνιστών των Βαλκανικών Χωρών (Букурещ, 16-17 октомври 2015) [под печат от януари 2016].

Статиите от тази група (8, 8а, 14, 15, 17, 18) са свързани с темата на горната монография и са вградени, в една или друга степен, в нейния текст. Изключение представлява статия номер 12, която разглежда цялостната българска рецепция на един от Теофрастовите характери, *Заплесът*, в преводите на К. Фотинов, А. Балабанов и Б. Богданов.

2.2.

13. Χρήση και χειραγώγηση της αρχαιότητας. Αρχαιοελληνικά έργα μεταφρασμένα στα βουλγαρικά το 19ο αιώνα. – In: Neograeca Bucurestiensia, vol. III, In Honorem Jacques Bouchard, 2015, 105-119.

13а. Utilizarea și manipularea antichității. Opere antice grecești traduse în bulgară în secolul XIX. – In: Neograeca Bucurestiensia, vol. III, In Honorem Jacques Bouchard, 2015, 120-132 [румънски превод на публикация 13.].

7. Скрита рецепция на Плутарх в българската учебникарска книжнина през Възраждането. – В: Studia classica Serdicensia, Том I, Musarum semper amator. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2010, 231-243.

Горните публикации хвърлят общ поглед върху преводите на старогръцки автори през Българското възраждане. Пълният списък на преводите е представен в статии 13 и 13а, като оформеният в досегашните изследвания е допълнен с един новоустановен прототип (Лукиановия *Токсарис, или приятелството*). Твърди се, че тези преводи принадлежат на две основни групи според доминантната си функция: дидактическа или идеологическа (етнооформяща). В статия 7. се предлага усвояването на античния литературен репертоар през Възраждането да се обогати с понятието „скрита рецепция“, чрез която редица автори стигат анонимно до българския читател, през филтъра на кратките нравоучителни четива в учебникарската книжнина.

2.3.

3. Златните лъжици на знатния Каран (Манипулирана историческа памет в Стефан-Захариевия превод на Атений, IV, 128a-130d). Балканистичен форум, 1-2-3/2009, 270-287.

4. Модуси на пренаписването: Пандели Кисимов като преводач на Лукиановия диалог „Токсарис, или приятелството“. – В: LiterNet, бр. 3 (112), 15.03.2009 <http://liternet.bg/publish23/dr_vylcheva/modusi.htm>.

4а. Модуси на пренаписването във възрожденската преводна творба „Повести сравнения. За приятелството на древните елини и славяни“. – В: Езици и култури в диалог. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2010, 424-431 [вариант на публикация 4.].

9. Λογοτεχνική μετάφραση και συγκρότηση εθνικής ταυτότητας: δύο μεταφράσεις αρχαιοελληνικών έργων της περιόδου του βουλγαρικού Διαφωτισμού (19ος αι.). – In: Konstantinos A. Dimadis (ed.). Identities in the Greek World (from 1204 to the present day). Proceedings of the 4th European Congress of Modern Greek Studies (Granada, 9-12 September 2010), Vol. 2. Athens: European Society of Modern Greek Studies, 2011, 561-577.

10. Implicit message in a 19th-century Bulgarian translation of Athenaeus' Macedonian symposium (Deipnosophistae, IV, 128c-130d). – В: Класическото образование в контекст. Сборник от международна научна конференция на катедра Класическа филология, 2006. София: УИ „Св. Климент Охридски“ 2012, 98-104.

Фокусът на тези публикации (3, 4, 4а, 9, 10) се стеснява до два конкретни случая (възрожденски преводи на Атенеи и Лукиан от Стефан Захариев и Пандели Кисимов), които се разглеждат с оглед на механизмите на пренаписване. Съпоставителната им материя частично се припокрива.

2.4.

1. Μεταφράζοντας το «Τρίτο στεφάνι» στα βουλγαρικά. – В: Сборник с доклади от първия конгрес на неоелинистите от балканските страни (София, ноември 2001). Велико Търново: Ровита, 2003, 167-171.

2. Σημειώσεις πάνω στη μεταφραστικότητα του τρώγειν. – В: Втори конгрес на неоелинистите от балканските страни (София, 21-22 септември 2007). Доклади. София: Нов български университет, 2010, 296-302.

6. Μετάφραση πολιτισμού: Το «Τρίτο στεφάνι» του Κώστα Ταχτσή στα βουλγαρικά, αγγλικά και γαλλικά. – In: Proceedings of the International conference “2008, European year of intercultural dialogue: discussing with languages-cultures” (Thessaloniki, 2008). Thessaloniki: University Studio Press, 2009, 792-802.

11. Евтерпа: двуезичен електронен корпус на преводна новогръцка литература. – В: Societas classica. Култури и религии на Балканите, в Средиземноморието и Изтока. Поредица „Д-р Никола Пиколо“ VI. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2013, 191-198.

5. Стефан Гечев – голям преводач или голям популяризатор на гръцката поезия. – В: Societas classica. Култури и религии на Балканите, в Средиземноморието и Изтока IV. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2009, 363-370.

Тук интересът се пренасочва към съвременното и някои проблеми на художествения превод от новогръцки на български. В статии 1, 2 и 6, с изходна точка българския, английския и френския превод на романа *Третото венчило* от Костас Тахцис, се обсъжда преводът на етнически оцветени елементи като ориентализмите и фразеологизмите. Установява се, че задачата на българския преводач е била значително облекчена в това отношение, докато американският и френският, сблъсквайки се с Бермановото „изпитание на чуждото“, са потърсили изход в етноцентрични преводни стратегии. Статия 11. представя проект на специалност Новогръцка филология за изготвяне на паралелен гръцко-български корпус от преводни текстове и начините за неговото приложение в учебната практика. В статия 5. се подлагат на дисекция несполуките в българския превод на две стихотворения от Одисеас Елитис.

2.5.

16. Септуагинта между свидетелския разказ и легендата: две антични версии за създаването на един превод. – Панорама [под печат от януари 2015].

Текстът проследява в хронологически ред многовековните премеждия на легендата за създаването на старогръцкия превод на *Стария завет*, известен като *Септуагинта*. Легендата тръгва от елинистическото *Писмо на Аристей* (II в. пр.Хр.) и бива модифицирана два века по-късно от Филон Александрийски в *Животът на Моисей*. Поради това, че съдържа сравнително подробен разказ – а както изглежда, и първия по рода си, – в който се описва конкретен преводен процес, в последните десетилетия *Писмото на Аристей* влиза в полезрението на традуктологията. Вървейки ръка за ръка с версията на Филон, то се коментира в трудове по история на превода и откъслечно се помества в антологични сборници. Важността на двата разказа за преводознанието, съчетана с обстоятелството, че дори в авторитетни научни публикации се наблюдава известно объркване относно точните компоненти на легендата, погрешно приписвани на една или друга версия, определя целта на този текст: да предостави български превод на двата антични откъса, поставени в съответния културно-исторически контекст.